

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1848

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Fecr

Yayın No | Publication Number: 1094

Kitap Adı : Kültür ve Hadis

Alt Başlık : Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme

Book Title : Culture and Hadith

Subtitle : An Examination in the Context of Mutual Interaction

ISBN : 978-625-8724-50-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258724509

Yazar | Author: Nurullah Ağıtoğlu | orcid.org/0000-0002-4507-5300

Kurum | Institution: Şırnak Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01fcvkv23

Editor | Editor: Veli Tatar | orcid.org/0000-0003-3692-8786

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 196 (xvi + 180)

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAX - Dini metinler ve kutsal metinler üzerine yorum | Religious texts & commentaries

BISAC: REL006020 - İslami Çalışmalar / Hadis | Religion / Islam / Hadith ("new" kod sistemi uyarınca)

THEMA: QRAC1 - İslam – Hadisler | Islam – Hadith

LC Classification: BP135.2.H3 - Hadis ve yorumu | Hadith and its interpretation

DEWEY: 297.246 - Hadis ve sünnet çalışmaları | Hadith and Sunnah studies

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: İslami Araştırmalar | Islamic Studies

WoS Citation Topics Micro: Hadisler ve İslam Öğretileri | Prophetic Traditions and Islamic Teachings

Scopus Subject Areas: 1211 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Ağıtoğlu, Nurullah. *Kültür ve Hadis: Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06500

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kültür ve Hadis

Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme

Prof. Dr. Nurullah AGİTOĞLU

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Prof. Dr. Nurullah AGİTOĞLU

1980 yılında Şırnak'ta doğdu. 1997'de Diyarbakır İmam Hatip Lisesinden, 2002 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden dereceyle mezun oldu. Lise ve üniversite yıllarında klasik medrese tahsili gördü. (Biri Hadis alanında olmak üzere üç tane İlim İcazeti'ne sahiptir.)

2005 yılında Fırat Üniversitesinde “Hz. Âdem ile İlgili Rivayetlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi” adlı tezi ile yüksek lisansını; 2012'de Atatürk Üniversitesinde “Hadislerin Anlaşılmasında Bağlamın Rolü” isimli tezi ile doktorasını tamamladı.

Üniversite tahsili devam ederken 2001 yılında İmam-Hatip olarak memuriyet hayatına başladı. 2002-2005 yılları arasında devam ettiği Diyanet İşleri Başkanlığı Kayseri Eğitim Merkezi I. Dönem ihtisas (Haseki) kursunu dereceyle bitirdi.

2001-2011 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde İmam-Hatip, Vaiz ve İlçe Müftüsü olarak görevler yaptı.

Keban İlçe Vaizliği (2005-2008) ve Cizre İlçe Vaizliği (2008-2010) yaptı (burada iki yıla yakın ilçe müftülüğüne vekalet etti). Beytüşşebap İlçe Müftülüğü görevini deruhte etti (2010-2011).

2011'de Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Arş. Gör. olarak geçiş yaptı. 2013'te Hadis Anabilim Dalına Öğretim üyesi (Yrd. Doç. Dr.) olarak atandı. 2019'da doçent, 2024'te profesör oldu.

Çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezine danışmanlık yapmıştır.

Hâlen aynı yerde görev yapmakta olup, evli ve dört çocuk babasıdır.

Bazı Çalışmaları

1- *Peygamberimizin (sas) Dilinden Hz. Âdem*, Kitabi Yayınları, 2015 (1. baskı) 2020 (2. baskı).

2- *Hadis ve Bağlam*, Kitabi Yayınları, 2015 (1. baskı) 2020 (2. baskı)

3- *Hadis İlmine Giriş* (Mebâhis fî Ulûmi'l-Hadîs-Tercüme), Nida Yayınları, 2015.

4- *Hindistan Ehli Hadis Ekolünde Şerh Geleneği-Azîmâbâdî'nin Avnu'l-Ma'bûd Şerhi-*, Gece Kitaplığı, 2018.

5- *Melâyê Cizîrî Dîvân'ı ve Hadis Kaynakları*, Kitabi Yayınları, 2023.

6- *Molla Salih Çakay (Mela Salihê Dihî) ve Hadis Alanıyla İlgili Çalışmaları*, Kitabı Yayınları, 2024.

7- *Toplumsal Ahlak*, Kitabı Yayınları, 2025.

8- *Sünnet Toplumu*, Kitabı Yayınları, 2026.

9- *Kültür ve Hadis- Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme*, Fecr Yayınları, 2026.

10- *Toplumsal Takva* (Yayına hazırlanmakta).

Agitoğlu'nun ayrıca çok sayıda bilimsel makale, kitap bölümü, sempozyum bildirisi ve kitap editörlükleri bulunmaktadır.

İlmin kitaplara ve akademik ortamlara hapsedilmemesi gerektiği şiarıyla; akademik çalışmalarının yanında, dinî-sosyal konularda okullarda ve halka açık yerlerde konferanslar ve seminerler, camilerde vaazlar vermekte ve özellikle gençlere yönelik söyleşilere katılmaktadır.

Was born in Şırnak in 1980. He graduated with honors from Diyarbakır Imam Hatip School in 1997 and from the Faculty of Theology at Harran University in 2002. He received classical madrasa education during his high school and university years. (He holds three certificates of knowledge (icazet), one of which is in the field of Hadith.) In 2005, he completed his master's degree at Fırat University with a thesis titled "Identification and Evaluation of Narratives Related to Adam." In 2012, he completed his doctorate at Atatürk University with a thesis titled "The Role of Context in Understanding Hadith." While continuing his university education, he began his civil service career as an Imam-Hatip in 2001. Between 2002 and 2005, he completed the Presidency of Religious Affairs Kayseri Education Center First Term Specialization (Haseki) course with honors. Between 2001 and 2011, he served as an İmam-Hatip, Vaiz, and Müftü within the Presidency of Religious Affairs (DİB).

In 2011, he transferred to the Faculty of Theology at Şırnak University as a research assistant. In 2013, he was appointed as a faculty member (Assistant Professor) in the Department of Hadith. He became an Associate Professor in 2019 and a Professor in 2024. He has supervised numerous master's and doctoral theses.

He is currently working at the same place and is married with four children.

Some of his works

- 1- *Peygamberimizin (sas) Dilinden Hz. Âdem*, Kitabi Publications, 2015, 2020.
- 2- *Hadis ve Bağlam*, Kitabi Publications, 2015, 2020.
- 3- *Hadis İlmine Giriş* (Mebâhis fî Ulûmi'l-Hadîs-Tercüme), Nida Publications, 2015.
- 4- *Hindistan Ehli Hadis Ekolünde Şerh Geleneği-Azîmâbâdî'nin Avnu'l-Ma'bûd Şerhi*, Gece Kitaplığı, 2018.
- 5- *Melâyê Cizâfî Dîvân'ı ve Hadis Kaynakları*, Kitabi Publications, 2023.
- 6- *Molla Salih Çakay (Mela Salihê Dihî) ve Hadis Alanıyla İlgili Çalışmaları*, Kitabi Publications, 2024.
- 7- *Toplumsal Ahlak*, Kitabi Publications, 2025.
- 8- *Sünnet Toplumu*, Kitabi Publications, 2026.
- 9- *Kültür ve Hadis- Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme*, Fecr Publications, 2026.
- 10- *Toplumsal Takva* (Being prepared for publication).

Agitoğlu has also authored numerous scientific articles, book chapters, symposium papers, and book editorials. Guided by the principle that knowledge should not be confined to books and academic circles, alongside his academic work, he gives lectures and seminars on religious and social issues in schools and public venues, delivers sermons in mosques, and participates in discussions aimed particularly at young people.

Kitap Hakkında

Kültür ve Hadis

Karşılıklı Etkileşim Bağlamında Bir İnceleme

Hadisler Hz. Peygamber'in (sas) hayata dair söyledikleri, davranışları ve tutumlarını bize haber verir. Hz. Peygamber, son dinin elçisi olarak Allah'ın mesajını hayatla buluşturmuştur. O, vahiy kontrolünde hareket eden bir peygamber olduğu kadar Arap toplumunda, Hicaz topraklarında yaşayan, o günkü kültürün bir ferdi olarak da yaşamını sürdürmüştür. Sünnet ve Hz. Peygamber'in yaşadığı kültürün karşılıklı etkileşim içerisinde olması kaçınılmaz olmuştur. Sünnet, mevcut kültüre renk verirken, ondan da etkilenmiştir. Bu etkilenme, toptan veya genel bir mahiyet arz etmeyip bazen teyit edici, bazen reddedici kimi zaman da süzgeçten geçirerek revize edici bir işleve işaret eder. Bu çalışmada Sünnet'in ana malzemesi olan hadisler ile Resulullah'ın yaşadığı kültürün birbirini karşılıklı etkilemesi yani bir etkileşim içerisinde bulunmaları ele alınmıştır. Her iki olgunun da karşılıklı bir etkileşim içerisinde olduğu görülmüştür. Nitekim Resulullah (sas) yaşadığı toplumdaki kültürü ne tamamen reddetmiş ne de olduğu gibi kabul etmiştir. Doğal olarak kaldırılması gereken kültürel öğeler varsa onlara karşı tavır almış; yaşıması gereken, fıtrata ve İslam'a ters düşmeyen kültürel unsurları da teyit ederek olduğu hal üzere bırakmış; düzeltilmesi, iyileştirilmesi ve İslam'a uyarlanması gerekenleri de değiştirip dönüştürerek yeni bir hale getirmiştir. Bunun yanında ümmetin peygamberi olarak son din İslam'ın temsilcisi sıfatıyla ortaya koyduğu hayat tarzı olan sünneti, doğal olarak Müslüman kültürü etkilemiş ve şekillendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis; Sünnet; Hz. Peygamber; Kültür; Medeniyet

About the Book

Culture and Hadith

An Examination in the Context of Mutual Interaction

Hadiths convey to us the words, actions, and attitudes of the Prophet Muhammad (sas) regarding life. As the messenger of the final religion (Islam), the Prophet Muhammad brought Allah's message to life. He was a prophet who acted under divine revelation, but he also lived as a member of the Arab society and the culture of the Hijaz region at that time. It was inevitable that the Sunnah and the culture in which the Prophet lived would interact with each other. While the Sunnah added color to the existing culture, it was also influenced by it. This influence was not wholesale or general in nature; sometimes it was confirmatory, sometimes rejective, and sometimes it served a revising function by filtering and refining. This study examines the mutual influence between the hadiths, which are the main material of the Sunnah, and the culture in which the Messenger of Allah lived, that is, their interaction with each other. It has been seen that both phenomena interacted with each other. Indeed, the Messenger of Allah, neither completely rejected the culture of the society in which he lived nor accepted it as it was. Naturally, if there were cultural elements that needed to be removed, he took a stance against them; he confirmed the cultural elements that needed to be preserved, that were not contrary to human nature and Islam, and left them as they were; he changed and transformed those that needed to be corrected, improved, and adapted to Islam, giving them a new form. In addition, as the Prophet of the ummah and the representative of the final religion, Islam, he established the Sunnah, a way of life that naturally guides Muslims.

Keywords: Hadith; Sunnah; The Prophet; Culture; Civilization

Çağımızda,
İslam'ın temsili noktasında ümmete ve insanlığa örnek olan,
Tertemiz bir iman, bid'at ve hurafelerden uzak
bir dindarlık anlayışıyla model oluşturan;
her türlü zulüm ve işkenceye karşı izzetli duruş sergileyip
sabır ve tevekkülün en güzel örneklerini gösteren
Gazze'nin mazlum, mağdur ama onurlu müminlerine
İthafen....

Ayrıca, yakın zamanda kaybettiğimiz kıymetli hadisçi akademisyen
Salih Mümin ve faydalı insan,
Dostum Doç. Dr. Uğur Erman'ın aziz hatırasına
İthafen....

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KÜLTÜR KAVRAMI	13
1.1. Kültür Kavramı, Tarihçesi, Çeşitleri ve İşlevleri	13
1.1.1. Kültür Nedir?	13
1.1.2. Kültür Kavramının Ortaya Çıkışı	26
1.1.3. Kültürün Ana Öğeleri ve Bileşenleri	27
1.1.4. Kültürün İşlevleri	32
1.2. Kültür ve İnsan	32
1.3. Kültür ve Sosyoloji	33
1.4. Kültür ile Toplumun Etkileşimi	35
1.5. Kültürel Görecelik	43
1.6. Kültür ve Uygarlık	44
1.7. Kültürün Değişimi ve Özellikleri	51
1.8. Kültürün Şekillenmesi	59
1.9. Kültür ve Dil	60
İKİNCİ BÖLÜM	
İSLAM KÜLTÜRÜ ve SÜNNET	63
2.1. İslam Kültürü	64
2.1.1. İslam Toplumunun Doğuşu Zamanındaki Kültür	68
2.1.2. Dinamik Yapısıyla Yaşayan İslam Kültürü	71
2.2. Sünnet	74
2.2.1. Sünnet ve Ümmet	87
2.2.2. Sünnet ve Toplum	89
2.2.3. Sünnet ve Âdâb	92
2.2.4. Sünnet ve Kültür	94
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
KÜLTÜR ve HADİSİN KARŞILIKLI ETKİLEŞİMİ	97
3.1. Kültürün Hadise Etkisi	97

3.1.1. Hz. Peygamber'in Bazı Deyimleri Kullanması	99
3.1.2. Saliha Eş, Geniş Ev ve Rahat Bineğin Mutluluğa Vesile Olması	102
3.1.3. Nimetin Eserini Gösterme	103
3.1.4. Nazar Konusu	103
3.1.5. Sözüün Büyüsü	105
3.1.6. Zalim de Olsa Mümin Kardeşe Yardım Etme Hususu	106
3.1.7. Nesebini Tanımaya Çalışma ve Akrabalığa Önem Verme	108
3.1.8. Teyze Ana Gibidir	110
3.1.9. Saç Bakımı ve Tarama Şekli	111
3.1.10. Zeytinyağı Kullanma	112
3.1.11. Sürme Kullanma	112
3.1.12. Cömertlik	114
3.1.13. Musafaha	116
3.1.14. Kalemî Kulağın Üstüne Koyma	116
3.1.15. Güzel Koku Kullanma	117
3.1.16. Hacamat	118
3.1.17. İnsanlar Maden Gibidir	119
3.1.18. Sır Saklama	121
3.1.19. Binicilik, Oyunlar ve Yarışlar	122
3.1.20. Düğün, Özel Günlerde Yapılan Eğlenceler, Müzik ve Çalgı Aletleri	125
3.1.21. Değişik Renklerde Elbise Giymek	128
3.1.22. Az Yemek Yeme	129
3.2. Hadisin Kültüre Etkisi	131
3.2.1. Yolculukta Birini Başkan Seçme	133
3.2.2. Günün İlk Vaktindeki Bereket	134
3.2.3. Cenazeye Katılma Vazifesi	135
3.2.4. Taziyede Bulunana Sevap	136
3.2.5. Çocuğa İkrâm/Terbiye	139
3.2.6. Yoldan Eziyet Verici Şeyi Kaldırma	139
3.2.7. Ziyareti Keseni Ziyaret Etme	140
3.2.8. Velime/Düğün Yemeği	141
3.2.9. Sağdan Başlama	142
3.2.10. Komşuya Yemek Gönderme	143

3.2.11. Yaşlılara Saygı	143
3.2.12. Baba Dostlarını Gözetme	144
3.2.13. Kınamanın Çirkinliği	145
3.2.14. Emanete Dikkat Etme	146
3.2.15. Hediyeleşme	147
3.2.16. Davete İcabet Etme	148
3.2.17. Ekmeğe Hürmet	148
3.2.18. İzin İsteme ve Selam Vermenin Üç Defa Yapılması	149
3.2.19. Selamlaşma	150
3.2.20. Zulümden Vazgeçilmezse Azap Geleceği Hususu	151
3.2.21. Yemeği İsraf Etmeme	153
3.2.22. Kulak Çınlaması	154
SONUÇ	157
KAYNAKÇA	163
DİZİN	177

ÖN SÖZ

Hamd ve senâ âlemlerin Yüce Yaratıcısı olan Cenab-ı Allah'a; salat ve selam O'nun kutlu elçisi, örnek ve model şahsiyet, üsve-i hasene olan Hz. Muhammed'e (sas), âline, ashâbına ve kıyamete kadar onların yolundan ihsan ile gidenlere olsun.

Yüce İslam'ın ana kaynağı Kur'ân-ı Kerim'den sonra ikinci şer'î delil ve kaynağın sünnet olduğu bilinmektedir. Sünnetin de yazılı kaynakları ve esas kütesini hadisler oluşturur.

Hadisler Hz. Peygamber'in (sas) hayata dair söyledikleri, davranışları ve tutumlarını bize haber verir. Hz. Peygamber, son dinin elçisi olarak Allah'ın mesajını hayatla buluşturmuştur. O, vahiy kontrolünde hareket eden bir nebi olduğu kadar Arap toplumunda, Hicaz topraklarında yaşayan, o günkü kültürün bir ferdi olarak da yaşamını sürdürmüştür.

Resulullah'ın (sas) hayat tarzı olan sünneti, ümmetin harcı olmuş, İslam Medeniyeti ve kültürünün ana malzemesini sağlamıştır. Sünnet, Müslümanların kültürünü ve gündelik hayatını şekillendirmiş ve müminlerin insanlığa örnek vasat bir ümmet olarak öne çıkmasına yardım etmiştir.

Sünnet ve Hz. Peygamber'in yaşadığı kültürün karşılıklı etkileşim içerisinde olması kaçınılmaz olmuştur. Sünnet, mevcut kültüre renk verirken, ondan da etkilenmiştir. Bu etkilenme, toptan veya genel bir mahiyet arz etmeyip bazen teyit edici, bazen reddedici kimi zaman da süzgeçten geçirerek revize edici bir işleve işaret eder.

Bu çalışmada Sünnet'in ana malzemesi olan hadisler ile Resulullah'ın yaşadığı kültürün birbirini karşılıklı etkilemesi yani bir etkileşim içerisinde bulunmaları ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde kültür kavramı hakkında geniş bilgi verilmiş; bu bağlamda kültürün tanımları, ortaya çıkışı, ana öğeleri, bileşenleri, işlevleri hakkında malumat sunulmuş;

kültürün insanla, sosyolojiyle ilişkisi, toplumla etkileşimi, kültür ve uygarlık, kültürel görecelilik, kültür ve değişim, kültür ve dil gibi hususlar üzerinde de durulmuştur.

İkinci bölümde, İslam kültürü ve sünnet olguları üzerinde durulmuştur. Bu bölümün birinci kısmında İslam toplumunun doğuşu zamanındaki kültür ile dinamik yapısıyla yaşayan İslam kültürü konuları işlenmiştir. Diğer kısımda sünnet bağlamında, sünnet-ümme, sünnet-toplum, sünnet-âdâb ve sünnet-kültür ilişkileri değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde ise hadisin kültüre etkisi ve kültürün hadise etkisi konuları iki ayrı başlık altında ele alınmıştır. Hadis rivayetleri esas alınarak, somut örnekler üzerinden mesele izah edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuçla bitirilmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında editörlük yaparak esere kıymetli katkılar sunan değerli öğrencim ve kıymetli meslektaşım Doç. Dr. Veli Tatar'a teşekkür ediyorum. Ayrıca akademik çalışmalarımda kahrımı çeken aileme; değerli eşim Meryem, çocuklarım Seyda, Safiye, Elif ve Yusuf'a da teşekkür borçluyum.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

Prof. Dr. Nurullah AGİTOĞLU

Şırnak 2026